

Eduard Beninger, *Die germanischen Bodenfunde in der Slowakei*. Anstalt für sudetendeutsche Heimatforschung, Vorgeschichtliche Abteilung. Heft 8. 1937. Sudetendeutscher Verlag Franz Kraus Reichenberg und Leipzig. 172 lap, 30 tábla. 7 RM.

A nagy gonddal összeállított leletstatisztika és a leletanyagra vonatkozó teljes irodalom közlése tették lehetővé Beningernek a leleteknek korok és kultúrák szerinti szabatos különválasztását.

Meglehetősen nehéz problémát jelentett a szerzőnek a legtipikusabb, a lelőhely után a puchovi kultúrának nevezett csoport megítélése. A legkisebb részletre is kiterjedő vizsgálat eredményeként megállapítja, hogy nagyjából a Vág, Hernád és Poprád közti területen egységesen fellépő kultúra már a Kr. u.-i I. század elején kimutatható, s Kr. u. 180 körül tűnik el. Keverék kultúra, amely nem lehet kelta, hanem minden valószínűség szerint illyr őslakóssággal keveredett sidonok (Strabo szerint a bastarnák egyik törzse) a kultúra herdozói. Azonban bizonyos leletek utalnak a „dák-géta” körre, sőt határozott quád befolyás is kimutatható, nemcsak a kerámiában, hanem egyéb lelettárgyakban is. Érdekes a dák befolyásra való utalás, de egyáltalán nem meglepő, mert a hazai területen végzett legújabb kutatások eredményei azt mutatják, hogy a késő La Tène és koracsászárkor idején az Alföld területén ez a hatás igen erős (Tabán, Békéscsaba—Fényes, stb.).

Az alföldi korai germánság hagyatékának különválasztására nélkülözhetetlen a munka IV. fejezetében körülhatárolt quád anyag ismerete. Az alsólóci (Dolnie Lovcice) égetett te-

metkezésből származó kerámia és fibula anyag annyira jellegzetes, hogy a szlovákiai megfelelő leletek kiválasztása nem okozott különösebb gondot. Érdemes itt megemlíteni, hogy éppen az alsólóci anyag alapján sikerült legutóbb Csanyteleken és Hódmezővásárhely—Kishomokon két jellegzetes quád edényt meghatározni. A későcsászárkori vandál csoport két vezérlete a czekei és csztropatakai már annyira ismertek a szakirodalomban, hogy jelentőségük és jellegük megítéléséhez most már nem fér kétség.

A Beninger által a germán népvándorlás korába helyezett leletek (Kr. u. IV—V. század) egyik jelentős része kapcsolatos a nyugati gót, alán s hun problémával, azonban jelentősebb újabb leleteket, amelyek a fenti kérdés csoportot a megnyugtató megoldáshoz közelebb vinnék, nem ismertet a szerző. Végül éppen csak érinteni tudja Beninger az ebbe a csoportba osztott leletek másik részét, t. i. az avarokkal kapcsolatban mutatkozó germán jellegű anyagot és éppen így igen kevés azon leletek száma is, amelyek a karoling és viking befolyás bizonyítékául tekinthetők.

Dr. Párducz Mihály.

Wilhelm Capelle, *Die Germanen der Völkerwanderung*. Auf Grund der zeitgenössischen Quellen dargestellt. 580 lap, 4 térkép. Alfred Kröner Verlag, Stuttgart. 1939. 5-50 RM.

Szembe állítja a szerző a keleti germánság körébe tartozó vandálokat, nyugati és keleti gótokat, a burgundok, frankok és angol-szászok történeti szereplésével. E szembeállítás végső eredményeként azt a következtetést vonja le, hogy az ősi földtől elszakadt keleti germánság, bár történelmet formáló szerepe nem kétséges, mégis

csak epizódszerűen jelentkezik az események forgatagában, ezt irányítani csak ideig-óráig tudja, s végül nyom nélkül tűnik el. Ezzel szemben a burgundok, de különösen a frankok és angol-szászok az európai történelem kimagasló és máig döntően fontos alakulatait teremtették meg Anglia, Franciaország és Németország megalapításával.

A címben hangsúlyozza C., hogy az egykorú írott források alapján vetíti elének a szóbanforgó germán törzseknek részleteiben is már eléggé ismert történetét, mégis elsősorban a régészeti kutatások eredményeit kénytelen felhasználni, ha csak néhány oldalon keresztül is, amikor a germánység első, még bronzkori feltűnéséről beszél, s ugyancsak régészeti leletek világítására rá az egyes germán törzsek különválásának folyamatára.

A vandálok, a nyugati és keleti gótok a történeti Magyarország területén is jelentős szerepet játszanak. Ez a tény nincs eléggé hangsúlyozva, amit magyaráz egyrészt, hogy nagy általánosságban e népek szempontjából az ország területe másodrangú, csupán út a provinciák és Róma felé, de másrészt az egykorú írott források aránytalanul kevesebbet is szólnak az ezen a területen végbement történesekről. Segíthették volna a szerzőt ebben a vonatkozásban a régészeti kutatásoknak már ma is használható eredményei, de a munka keretei és célkitűzése ezt nem tették lehetővé.

Magának a tárgyalásnak menete amiatt érdekes, hogy a „Vezér“ fogalom, azaz az egyes törzsek törekvéseit megismerő egyéniség van a középpontba állítva. Így a vandálok Geiserich, a nyugati gótok Alarich, a keleti gótok Nagy Teoderich ideje alatt élők történetük legkiemelkedőbb napjait. Érdekes az a megállapítása C.

nek, hogy a három „Vezér“ közül Geiserich az, akit az imperium Romanum varázsa legkevésbé befolyásol. Ő az, aki nem kíván a római császárral együtt uralkodni, s ezt kifejezésre is juttatja azzal, hogy pénzeire csak a maga képét vereti.

Egészen sajátosnak kell azonban tartanunk, hogy még a legújabb idők történeti munkáinak szerzői, s köztük C. is, nem tudnak szabadulni attól a tudománytalan, ma már teljesen meghaladott állásponttól, amely a hunokat csupán az egykorú, elfogult és legtöbbször csak sablonok szerint dolgozó írók szemüvegén keresztül tudja nézni. Természetes azután, ha az auctorok leírásának ennyire kritikátlan átvételét látja, önként felmerül az olvasóban az a gondolat, hogy a többi, ebben a pillanatban talán nem ellenőrizhető adat felhasználása hasonló, esetleg az objektivitást másképpen is megkerülő módon történt, ami a különben érdekes munkát inkább a romantikus, de a történetírás mai módszereitől messze álló, feldolgozássá teheti.

Dr. Párducz Mihály.

Wilhelm Sieber, *Das frühgermanische Christentum.* Ein Rundblick über seine Wesensart und seine Leistungen. Leipzig, é. n., 8°. 384 l. 6 RM

A vaskos kötet célkitűzése a szerző bevezető szavai szerint a kereszténység megjelenési formájának és alkotásainak tanulmányozása a kora-középkor germán törzsei körében. Az első fejezetben (7. l.) az említett történeti korszak népi és történeti keretét vázolja fel, számos hibával. Így csodálkozva olvassuk (17. l.), hogy a senatus 260 óta Trierben tartotta üléseit; Liberius pápa 365. évi rendelete (helyesen körlevele) biztosította száza-